

CONSEQÜÈNCIES ECONÒMIQUES D'UN ESTAT PROPI A CATALUNYA

Cambra de Comerç
de Barcelona

Document de debat

Taula de Política Econòmica

5 de novembre de 2012

ÍNDEX

1	Qüestions prèvies.....	3
2	Impacte econòmic.....	7
	2.1. Viabilitat i competitivitat	9
	2.2. Impacte en el PIB	14
	2.3. Impacte al sector públic	25
	2.4. Impacte al sector privat	29
3	Conclusió final	35

1. QÜESTIONS PRÈVIES

A) Objectiu i estructura del document

L'objectiu del document és apuntar algunes de les principals conseqüències econòmiques que es podrien derivar de la constitució d'un Estat propi a Catalunya, en el marc de les institucions europees i en comparació amb la situació actual.

El document posa èmfasi en distingir els costos i els beneficis de la transició, dels riscos i les oportunitats que apareixerien amb la constitució d'un Estat propi. Bona part dels costos es concentren en el període transitori, mentre que les principals oportunitats es projecten a mitjà i llarg termini.

En aquest primer apartat es tracta breument del marc polític on s'inscriuen les conseqüències econòmiques de la transició cap a l'Estat propi. Segueix el cos principal del document amb l'anàlisi d'impacte econòmic i un capítol final de conclusions.

B) Es pot separar la valoració econòmica de la política en aquesta qüestió?

No en la decisió última. La decisió sobre si la rendibilitat del projecte d'Estat propi supera el cost associat amb la ruptura de l'*statu quo* actual, més la prima de risc del període transitori, implica un judici de valor polític. Entre d'altres raons, perquè el grau d'aversion al risc i la comparació entre costos presents i beneficis futurs depenen de preferències subjectives.

El judici de valor polític correspon només als ciutadans i als seus representants, no a una institució plural que és representativa dels interessos econòmics i empresarials. Per tant, en aquest document s'evita tractar la qüestió de la sobirania com a hipòtesi que pugui ser validada o rebutjada com a resultat d'una anàlisi cost-benefici. El document se limita a analitzar els diferents aspectes econòmics de la transició i constitució d'un Estat propi a Catalunya, utilitzant arguments fonamentats i contrastables, a partir dels quals cadascú es pot formar la seva pròpia opinió.

C) Que s'entén en aquest document per Estat propi?

Qualsevol fórmula jurídica i política que el poble de Catalunya decidís adoptar, a proposta del seu Parlament, mitjançant una consulta popular o unes eleccions amb valor referendari. El mínim comú denominador de les diferents fórmules que encaixarien en el concepte d'Estat propi és el principi de bilateralitat en les relacions amb altres estats, en el marc de les institucions europees.

En el límit, l'Estat propi seria un estat independent en el marc europeu. Però també serien Estat propi altres fórmules que respectin el principi de la plena bilateralitat. Per exemple: un Estat propi es podria constituir en base a una hisenda pròpia (recaptació i gestió dels recursos fiscals que s'originen en el territori) i plenes competències sobre la planificació, el finançament i la gestió de les infraestructures (entre d'altres àrees on Catalunya podria assumir plenes competències). Una fórmula intermèdia entre l'actual sistema i la plena independència podria sorgir com a resultat d'un *pacte de nacions*, que obriria un procés constituent per donar lloc a un nou marc polític d'associació entre iguals, al que el poble de Catalunya s'adhereix fent ús del seu dret a l'autodeterminació –que l'és reconegut i conserva a perpetuïtat.

Les conseqüències econòmiques poden variar molt en funció de quina fórmula s'acabi adoptant. Per exemple, la plena independència comportaria un repartiment dels actius i dels passius que actualment són patrimoni del Regne d'Espanya, que potser no seria necessari amb una fórmula intermèdia. Per altra banda, la fórmula intermèdia facilitaria la continuïtat automàtica dels dos territoris dins de la UEM i estalviaria costos en algunes àrees del sector públic que presenten fortes economies d'escala (la defensa, per exemple).

Finalment, l'Estat propi es pot entendre com una meta final a assolir progressivament.

D) Com podria ser el procés de transició?

Les conseqüències econòmiques també poden variar molt en funció de com es desenvolupi la transició cap al nou *statu quo*. No és possible traçar un únic full de ruta, ja que les estratègies dels actors poden canviar a cada pas, en funció del grau de suport social i internacional a les seves propostes. Tanmateix, es poden visualitzar diferents escenaris, al voltant de les tres fases en que es pot articular un procés de transició: negociació, resolució i adaptació al nou *statu*

quo. (Aquesta última fase es podria estendre al llarg d'un període plurianual més o menys extens.) Concretament, es poden distingir dos grups d'escenaris, segons el pes de la majoria social en favor de l'Estat propi, i dins de cada grup dues possibilitats, segons la disponibilitat a negociar dels dos governs.

En tots els escenaris el Govern català fa el primer pas intentant negociar amb el Govern espanyol la celebració d'una consulta popular dins de la legalitat. Si el Govern espanyol no ho permet el Govern català podrà capitalitzar aquest rebuig per ampliar la base social en favor de l'Estat propi i al temps tractar d'aconseguir la complicitat d'altres països, sense descartar la possibilitat d'acudir als tribunals de justícia internacionals.

En qualsevol moment el Govern espanyol pot acceptar negociar. Si no ho fa, un Govern català amb un suport social prou ampli, i suficient recolzament internacional, eventualment podria convocar de nou eleccions al Parlament de Catalunya, a les que podria concórrer una coalició que tingui explícitament com a punt programàtic principal la constitució d'un Estat propi dins de la Unió Europea. Un resultat electoral netament favorable es podria interpretar amb valor referendari i el Parlament de Catalunya podria demanar empara a les institucions europees per obrir un procés constituent democràtic, pacífic i negociat. Si el suport parlamentari a la sobirania del poble català fos indiscutible (a partir de dues terceres parts dels escons hi hauria poc dubte) Brussel·les emplaçaria l'Estat espanyol a negociar. En aquest cas Catalunya seuria a la taula de negociacions davant de l'opinió pública internacional amb la força d'unes aspiracions nacionals legitimades per les urnes.

No obstant, si el suport a la causa de l'Estat propi és prou ampli i estable el més probable és que el Govern espanyol s'anticipi i prengui la iniciativa més d'hora que tard, presentant una proposta al Govern català que defineixi el marc de les negociacions, i que aquest últim hauria d'acceptar negociar en els termes que se li plantegen per no perdre acceptació internacional. En canvi, si el Govern espanyol optés per la via coactiva té el risc de ser ell qui perdi suport internacional, fent més inevitable el resultat últim, però a un cost molt superior per a totes les parts implicades –i no només econòmic.

Des del punt de vista de les conseqüències econòmiques de la transició, una majoria social àmplia en favor de l'Estat propi ajudaria a acotar les incerteses, acceleraria les negociacions i facilitaria una resolució clara del procés, donant pas a una fase d'adaptació al nou *statu quo* que pot ser llarga però cooperativa. Excepte en el cas que l'Estat espanyol vulgui imposar la

legalitat constitucional, que no es pot descartar, però que és improbable si el suport a Catalunya en favor d'un Estat propi és prou contundent.

També és possible visualitzar escenaris en que la correlació de forces es manté més o menys equilibrada i la gestió dels temps per part dels actors tendeix a retardar la resolució del procés. Si finalment domina la disponibilitat a negociar es podria acordar alguna fórmula intermèdia per conciliar les diferents posicions o, almenys, pactar unes regles del joc que permetin arribar eventualment a una resolució (com en el cas del Quebec). Però això implica que les dues parts tinguin prou marge per ser flexibles. Si no fos aquest el cas, la societat i l'economia catalanes es podrien instal·lar en un impasse que seria perillós si s'allarga indefinidament en el temps. Sense unes perspectives de resolució clares les conseqüències econòmiques serien més incertes, en la mesura que les tensions socials i polítiques es retroalimenten.

Finalment, també s'ha de considerar la possibilitat que la causa sobiranista es vagi diluint amb el temps. Llavors s'hauria acabat la transició i el projecte d'Estat propi en aquesta fase de la història, però les coses ja no tornarien a ser iguals, i fins i tot en aquest escenari serien d'esperar canvis institucionals importants en l'arquitectura de l'Estat espanyol.

E) Com acabarà el procés?

El resultat final és òbviament incert, però hi ha pocs dubtes en que el grau d'apropament a l'ideal d'Estat propi –plena bilateralitat i competències homologables a les de qualsevol estat europeu– dependrà de la majoria social i del suport internacional que el Govern de Catalunya sigui capaç de mobilitzar al seu voltant. Actituds que són percebudes com obertament hostils des de Madrid amplien aquesta majoria i reforcen la legitimitat de la posició catalana davant les institucions europees.

El suport popular a la independència ha anat creixent els últims temps. Una enquesta recent del CEO (Centre d'Estudis d'Opinió, dependent de la Generalitat) el xifrava en el 51,1 %. No obstant, a la mateixa enquesta, a la pregunta de quina creu que hauria de ser la relació entre Catalunya i Espanya, només el 34 % apostaven per un estat independent, mentre que la suma dels partidaris de l'estat federal i autonòmic pujava al 54,1 %.

El Govern català evitarà convocar la consulta fins tenir prou indicis que el grau de suport a l'Estat propi –qualsevol que sigui la fórmula que finalment es proposi– és clarament majoritari i estable. Segurament, no abans de finals del 2014 –potser coincidint amb el referèndum escocès i el 300 aniversari de la pèrdua dels drets i privilegis catalans com a resultat de Guerra de Successió, si els sondejos li són en aquell moment prou favorables.

F) Quins són els principals riscos polítics?

Amb tota probabilitat, la resolució del procés serà formal o informalment arbitrada des de la Unió Europea. Això fa pensar que, en principi, el procés de negociació no s'hauria de dilatar excessivament en el temps i que es respectaran els valors democràtics. També fa pensar que les posicions maximalistes deixaran pas, gradualment, a les més possibilistes. Però no es pot descartar una paràlisi política perllongada, que generaria inestabilitat. També s'ha de tenir en compte que un procés d'aquestes característiques pot desencadenar forces amb conseqüències imprevisibles –i no sempre controlables des de les instàncies polítiques representatives.

2. IMPACTE ECONÒMIC

Les conseqüències econòmiques de l'Estat propi es poden estructurar en tres blocs, que tracten de:

- (i) la viabilitat i la competitivitat
- (ii) l'impacte macroeconòmic
- (iii) els efectes sectorials.

- Viabilitat i competitivitat

La qüestió de la viabilitat no és una qüestió abstracta, sinó concreta, que cal plantejar en un context històric específic. Fa referència a la capacitat de les economies catalana (i espanyola)

per créixer i desendeutar-se la mateix temps, dins de la zona euro i, com a conseqüència, sense l'opció a devaluar.

En aquest context, seria més viable dins de l'euro una economia catalana amb Estat propi? Suposant que una economia espanyola sense Catalunya fos menys viable dins de la zona euro que en l'actualitat, com afectaria aquest fet al procés de transició de Catalunya cap a l'Estat propi?

A més llarg termini la viabilitat és una qüestió de competitivitat. Seria una economia catalana amb Estat propi més competitiva del que és actualment?

- Impacte macro

L'impacte macroeconòmic de l'Estat propi es pot analitzar en relació al nivell, la composició i el perfil de creixement del PIB. Hi ha dos grans factors determinants: els canvis en els fluxos fiscals i els possibles canvis en el fluxos comercials i d'inversió. Les conseqüències varien segons l'horitzó temporal que es consideri: curt i llarg termini.

- Efectes sectorials

La constitució d'un Estat propi tindria efectes específics als sectors públic i privat. Pel que fa al sector públic, hi ha dos preguntes importants a fer. La primera, com canviaria la posició fiscal (dèficit/superàvit) de la Generalitat quan als ingressos addicionals provinents de la desaparició del dèficit fiscal se li resta el cost de les estructures d'estat. La segona, quin seria el grau de solvència del nou estat cas que hagi d'assumir una part dels passius actualment sota titularitat de l'Estat espanyol, una vegada descomptada la participació en els actius.

En l'àmbit privat també hi ha dos qüestions clau a plantejar. La primera és fins a quin punt té sentit la independència política entre dos territoris amb un grau molt elevat d'interdependència econòmica. La segona es refereix a les condicions que poden justificar l'Estat propi com a instrument per evitar la subordinació econòmica d'un territori.

2.1. Viabilitat i competitivitat

A) La viabilitat dins de l'euro

Per ser viable dins de l'euro l'economia espanyola actual –i l'economia catalana en la mesura que en forma part– han de poder desendeutar-se –fonamentalment amb l'exterior– i créixer simultàniament. El problema no és tant el volum de deute total acumulat –en termes absoluts o relatius– si no el grau d'endeutament net amb l'exterior i, sobre tot, la tendència.

Els passius nets d'una economia amb l'exterior creixen, com a percentatge del PIB, en proporció al dèficit per compte corrent. Si el dèficit es prou significatiu i persistent la trajectòria de l'endeutament es torna insostenible, els inversors internacionals acaben perdent la confiança i el país en qüestió perd l'accés al finançament privat.

Sense possibilitat de devaluar ni de rebre transferències fiscals compensatòries suficients de l'exterior l'ajustament de l'economia espanyola només es pot produir per dues vies: una millora de la competitivitat, que impulsa les exportacions, i la contracció de la demanda interna, que frena les importacions. Una devaluació interna (reducció simultània de preus i salaris) és difícil d'implementar i tindria efectes incerts, en la mesura que eleva el pes real del deute acumulat.

La prima de risc indica com cotitza als mercats el dubte sobre la viabilitat de l'economia espanyola dins de l'euro. Catalunya, de moment, va al mateix paquet.

B) Seria l'economia catalana més viable dins de l'euro per separat?

En principi, sí. El deute privat dels agents residents a Catalunya és similar al del conjunt de l'Estat espanyol, com a proporció del PIB català, i no disposem de xifres sobre quin podria ser el nivell de passius nets amb l'exterior (incloent la resta de l'Estat) de l'economia catalana. Però si sabem que el saldo exterior de l'economia catalana és significativa i sistemàticament superior a l'espanyol.

Durant el trienni 2009-2011 l'economia catalana va registrar un saldo exterior¹ mitjà equivalent al +3,4 % del seu PIB. En canvi, l'economia espanyola sense Catalunya hauria registrat un dèficit exterior del -2,9 % del PIB durant el mateix període, gairebé el doble del -1,5 % registrat per l'economia espanyola amb Catalunya.

Una economia amb un saldo exterior negatiu tendeix, per definició, a augmentar el pes dels seus passius externs nets en relació al PIB. Aquest seria el cas de l'economia espanyola sense Catalunya. En canvi, una economia catalana considerada independentment de l'espanyola hauria pogut reduir el seu deute extern net en relació al PIB –suposant que tots els altres factors romanen constants.

Si el diferencial en els saldos exteriors observat durant el període 2009-2011 es mantingués amb la separació una economia espanyola sense Catalunya tindria encara més dificultats per ser viable en el context de la zona euro que en l'actualitat. En canvi, l'economia catalana seria més viable dins de la zona euro per sí mateixa del que és en l'actualitat, com a part de l'Estat espanyol.

C) Canviaria el saldo exterior català amb la separació?

Probablement sí, però el diferencial entre els saldos exteriors de les dues economies no desapareixeria a curt termini. Amb la separació i consegüent eliminació del dèficit fiscal augmentaria la renda disponible a Catalunya i com a conseqüència augmentarien també les importacions catalanes –d'Espanya i de la resta del món. En canvi, a curt termini la desaparició del dèficit fiscal no afectaria en la mateixa proporció les exportacions de Catalunya. Unes importacions creixents i unes exportacions constants –almenys a curt termini– impliquen un menor superàvit comercial.

Per altra banda, la pèrdua per a Espanya de la transferència fiscal neta procedent de Catalunya representaria una disminució de la renda disponible i de les importacions –de la resta del món i de Catalunya en la proporció que correspongui. En la mesura que les exportacions catalanes es reduïssin per aquesta via també ho faria el superàvit comercial català.

Per arribar a eliminar totalment el diferencial entre els saldos comercials aquests efectes haurien de ser immediats i poderosos, el que no és probable a curt termini, donades les

¹ Aproximat a partir de la balança comercial de Catalunya amb l'estranger i la resta de l'Estat.

inèrcies en les pautes de consum i en les relacions comercials. Una qüestió diferent és la del possible efecte de boicots comercials o els canvis associats amb el denominat “efecte frontera”, dels que es tractarà posteriorment i que, en qualsevol cas, no afectarien necessàriament als saldos. Les causes principals per les que el saldo exterior de l'economia catalana pot canviar són internes a aquesta economia i es tractaran més endavant.

D) Quines conseqüències pot tenir el diferencial de viabilitat entre Catalunya i Espanya?

A curt termini una economia espanyola sense l'aportació de Catalunya hauria de realitzar un esforç d'ajustament més intens del que és el cas actualment. Això segurament no seria possible sense una assistència financera reforçada per part de la Unió Europea –el que és improbable. Aquest fet té dues conseqüències:

Primer, és previsible un període més o menys llarg d'adaptació al nou *statu quo*, sota supervisió europea, amb concessions econòmiques amb contrapartida política entre les dues parts.

Segon, per a l'Estat espanyol posar traves a l'economia catalana i seguir dins de l'euro no és una opció. Una economia catalana aturada –i una situació de bloqueig polític persistent la pot aturar– faria descarrilar Espanya del projecte europeu.

E) Un saldo exterior més positiu és signe de major competitivitat?

Un saldo exterior més positiu no implica necessàriament una major competitivitat. Són qüestions relacionades però diferents. En el cas específic de Catalunya el diferencial en el saldo exterior amb Espanya va acompanyat d'una taxa d'estalvi com a percentatge del PIB també superior. El saldo exterior és equivalent a la diferència entre l'estalvi i la inversió domèstics; si es positiu, implica que l'estalvi supera la inversió i la diferència es tradueix en una exportació d'estalvi o capital a l'exterior.

En el cas català, una part d'aquesta exportació d'estalvi no és opcional perquè és conseqüència del dèficit fiscal (és un estalvi que es transfereix i transforma en despesa a la resta de l'Estat). Amb la separació, la taxa d'estalvi es podria mantenir i la taxa d'inversió augmentar, fins al

punt d'equilibri amb l'exterior o deixant un marge pel desendeutament. El resultat dependrà en gran part de les polítiques públiques que apliqui un nou Estat català.

També es pot visualitzar un escenari en el que les taxes d'estalvi i d'inversió es mantenen constants en els nivells actuals, amb la qual cosa el saldo positiu amb l'exterior no variaria. La diferència és que sense dèficit fiscal l'exportació d'estalvi seria opcional i tindria com a contrapartida una millora en la situació patrimonial amb l'exterior (menys deute net) i/o un flux de rendes pels actius adquirits a altres països (que no contribueix al PIB però sí al PNB: Producte Nacional Brut).

F) És l'economia catalana prou competitiva en el marc europeu? (I) Costos laborals unitaris

A llarg termini la viabilitat de l'economia catalana depèn de la seva competitivitat amb la resta del món, no del seu saldo exterior. De fet, a llarg termini la situació més lògica seria un saldo amb l'exterior equilibrat. Les dues preguntes clau són si l'economia catalana és prou competitiva com per operar separatament de l'espanyola dins de la zona euro i si milloraria la seva posició competitiva amb un Estat propi.

Una definició pràctica de competitivitat és la capacitat d'una economia per vendre amb benefici a l'exterior. Una forma de mesurar-la és mitjançant els costos laborals unitaris, que es poden definir com els costos laborals per hora treballada en relació al valor del producte per hora treballada². Per la forma com es construeix l'indicador (veure nota al peu) com més baixos són els CLU, més ampli pot arribar a ser el marge empresarial. (És un concepte relatiu: és pot ser poc productiu però tot i així ser competitiu si els costos laborals són menors que la productivitat.)

Des del punt de vista dels CLU, l'economia catalana es compara positivament amb l'economia espanyola i la mitjana europea. Amb les dades disponibles de l'any 2011 la remuneració per hora treballada a Catalunya és un 4,5 % superior a l'espanyola, però la productivitat és un 10 % superior. En canvi, quan la comparació es fa amb la mitjana de la UE-15 la productivitat és un 7,7 % inferior, però la remuneració per hora treballada ho és encara més: un 16,7 %. Això

² Aquesta definició correspon als denominats Costos Laborals Unitaris Reals (CLUR), a diferència dels Costos Laborals Unitaris Nominals (CLUN), i coincideix amb la inversa del marge d'exploatació empresarial –calculat en termes de valor afegit a nivell agregat.

implica que per una empresa representativa produir i exportar des de Catalunya és tant o més rentable que fer-ho a la resta d'Europa –inclosa Espanya.

G) És l'economia catalana prou competitiva en el marc europeu? (II) Exportacions

Els costos laborals no són ni l'únic ni necessàriament el principal factor de competitivitat. També cal tenir en compte la qualitat, la marca i el servei –entre altres factors no sempre ben reflectits a les fonts estadístiques. La prova definitiva de la competitivitat està en l'evolució de les exportacions.

L'any 2011 les exportacions de béns i serveis de l'economia catalana a l'estranger (exclosa Espanya) van representar el 22,6 % del total de les exportacions espanyoles, per damunt del pes que representa el PIB català en el total espanyol (18,6 %). Malgrat que la participació de les exportacions catalanes en les espanyoles s'ha anat reduint des de principis de la dècada anterior, encara reflecteix un major grau d'obertura a l'estranger de l'economia catalana en comparació amb la mitjana espanyola –i és consistent amb el diferencial en costos laborals unitaris entre les dues economies.

Durant els últims anys les exportacions catalanes de béns i serveis dirigides a l'estranger (excloent Espanya), mesurades a preus constants, han augmentat fins representar un valor de 107,6 l'any 2011 (2007=100). En comparació, les exportacions del conjunt de la UE-15 han augmentat fins el 102,7, les d'Alemanya el 105,9, EUA el 107,5, Holanda el 107,4 i a Finlàndia han caigut a 85,0.

Per interpretar adequadament aquestes xifres cal tenir en compte que l'any 2009 les exportacions van registrar una forta contracció a totes aquestes economies. Per tant, el que ens indiquen és la capacitat de recuperació de l'exportació després d'haver caigut fins a mínims històrics. En aquest sentit, no hi ha dubte que l'economia catalana ha demostrat una elevada resiliència, comparable a la d'economies tradicionalment tan orientades a l'exportació com l'holandesa, o que s'han beneficiat d'un tipus de canvi flexible, com l'americana. Aquest bon comportament és consistent amb l'evolució favorable dels costos laborals unitaris els últims anys i demostra millor que qualsevol altre indicador la capacitat de l'economia catalana per prosperar en un entorn obert a la competència internacional.

H) Seria l'economia catalana més competitiva amb un Estat propi?

La competitivitat varia al llarg del temps i els bons registres de l'exportació catalana aquests últims anys no garanteixen necessàriament un comportament similar en el futur –amb o sense un Estat propi. L'evolució particularment favorable registrada entre 2008 i 2011 no ha de fer oblidar que entre 2000 i 2007 les exportacions catalanes de béns i serveis van créixer significativament per sota de la mitjana europea i, en especial, per sota de països com Alemanya, Holanda o Finlàndia. Una evolució igualment consistent amb el pitjor comportament dels costos laborals unitaris durant aquest període.

Amb una perspectiva de llarg termini, l'evolució dels costos laborals unitaris i de les exportacions mostra uns patrons molt similars entre Catalunya i Espanya i diferenciats de la resta d'Europa. Aquesta similitud de patrons posa de manifest un mateix marc institucional disfuncional que permet creixements salarials excessius en temps de bonança i, en contrapartida, provoca augments de l'atur d'una intensitat sense paral·lel a Europa quan arriben temps recessius.

El que ofereix l'Estat propi és l'oportunitat per construir un nou marc institucional que a més de facilitar un comportament adequat dels costos laborals, afavoreixi la inversió en capital productiu (físic, humà i tecnològic) que és la base de la productivitat i, en última instància, de la competitivitat de les nacions. Això connecta amb la qüestió de com aprofitar els recursos alliberats per la desaparició del dèficit fiscal per alimentar la inversió productiva –tema cabdal que es tractarà més endavant.

2.2. Impacte en el PIB

Des d'una perspectiva macroeconòmica, de l'economia en el seu conjunt, els principals efectes derivats de l'Estat propi són el que poden incidir sobre el nivell, la composició i el perfil d'evolució del PIB. Són, per una banda, els associats amb l'eliminació del dèficit fiscal i, per altra banda, els possibles canvis en els fluxos comercials i en les decisions d'inversió de les empreses (com a resultat d'hipotètics boicot o d'altres factors).

A curt termini, la capacitat productiva d'una economia és la que és, com a resultat de les inversions que van tenir lloc en el passat. En el curt termini normalment hi ha un cert marge per augmentar el grau d'utilització de la capacitat productiva instal·lada en resposta a un augment de la demanda agregada (via un impuls fiscal, per exemple) però l'impacte de les noves inversions sobre la productivitat acostuma a desplegar-se més gradualment en el temps.

A) Quin impacte tindria l'eliminació del dèficit fiscal sobre el nivell del PIB a curt termini?³

Dependria de la fase del cicle econòmic en que es produeixi, de la propensió marginal a estalviar dels agents econòmics i del grau d'obertura de l'economia catalana. Amb un elevat grau d'obertura l'efecte multiplicador podria ser inferior a la unitat (cada punt percentual de reducció del dèficit es traduiria en menys d'un punt d'augment del PIB) i representaria una elevació *permanent* del nivell del PIB –un efecte “esglaió”– sense garantia de continuïtat en successius exercicis –que correspon als efectes a llarg termini.

L'eliminació del dèficit representa un impuls fiscal que es transmet al PIB a curt termini per la via d'un augment de la demanda agregada (mitjançant una reducció dels impostos i/o un augment de la despesa pública). Normalment les empreses disposen d'un cert marge per augmentar el grau d'utilització de la capacitat productiva, més reduït com més expansiva sigui la fase del cicle econòmic en que es troben. També existeix una reserva de força de treball que es pot incorporar de manera relativament ràpida a la producció, sense generar excessives pressions inflacionistes a curt termini. Per tant, en una situació cíclica normal, la desaparició del dèficit fiscal impactaria positivament sobre el nivell d'activitat, amb major intensitat com menor sigui la propensió marginal a importar i a estalviar dels agents econòmics.

³ Un estudi de referència sobre l'impacte macroeconòmic del dèficit fiscal és el publicat per Jordi Pons i Ramon Tremosa a la revista *Applied Economics* l'any 2005, amb el títol “Macroeconomic effects of Catalan fiscal deficit with the Spanish state (2002-2010)”. En aquest article els autors parteixen de la base que els recursos alliberats per l'eliminació gradual del dèficit fiscal s'utilitzen per augmentar l'estoc de capital públic a Catalunya i analitzen els possibles efectes d'aquest augment sobre la producció, la productivitat i l'ocupació, al llarg d'un període plurianual. Consideren diferents escenaris més o menys optimistes sobre el grau de reducció del dèficit fiscal i a continuació quantifiquen l'impacte sobre les diferents variables en cada un dels escenaris. Els resultats obtinguts reflecteixen un impacte potencial molt significatiu a curt i mitjà termini.

Cal tenir en compte que a curt termini l'impuls fiscal és menor com més oberta és una economia cap a l'exterior i una economia catalana considerada amb independència de l'espanyola seria molt més oberta que en l'actualitat –quan l'obertura es calcula només en relació amb l'estranger, exclouent els intercanvis amb la resta de l'Estat. Com a conseqüència, una part significativa de l'impuls fiscal es dissiparia per la via de les importacions i l'efecte multiplicador podria ser inferior a la unitat.

Per altra banda, el nivell de les exportacions és independent a curt termini del dèficit fiscal i de la seva desaparició. Com a conseqüència, un augment de les importacions no compensat per un augment proporcional de les exportacions tendria a reduir el tradicional saldo exterior positiu de l'economia catalana. Per tant, hi hauria també un límit a la magnitud de l'impuls fiscal que resulta compatible amb un saldo equilibrat amb l'exterior.

L'impuls potencialment més important sobre el nivell d'activitat a curt termini associat amb la desaparició del dèficit fiscal es produiria en un context recessiu. Però en aquest context la magnitud del dèficit fiscal –no neutralitzat pel cicle econòmic– es redueix. Per tant, es dona la paradoxa que el dèficit fiscal és més gran en aquella fase del cicle en que menys impacte pot representar la seva desaparició sobre el nivell d'activitat.

Una altra via, més indirecta, a través de la qual la desaparició del dèficit fiscal pot afectar positivament el nivell d'activitat seria mitjançant una reducció de la prima de risc del deute públic català. Aquest seria el cas en la mesura que la supressió del dèficit fiscal contribueixi a millorar la percepció de solvència de les finances públiques catalanes, amb conseqüències positives per a la capacitat de finançament exterior de les empreses situades al territori. (De la sostenibilitat fiscal d'una Catalunya amb Estat propi es tracta en un apartat posterior.)

B) Com afectaria la constitució d'un Estat propi als fluxos comercials bilaterals a curt termini?

Pot afectar per diverses vies. En un apartat anterior s'ha comentat com afectaria pel circuit de la renda disponible, en la mesura que una vegada cancel·lada la transferència fiscal catalana es reduiria la renda disponible de l'economia espanyola, que al seu torn faria disminuir les

importacions espanyoles de la resta del món –afectant les exportacions catalanes en la proporció que correspongui segons el pes del comerç bilateral en el total⁴.

Una altra via seria un possible boicot dels consumidors i productors espanyols als productes catalans com a reacció a la “independència” de Catalunya⁵. En relació amb aquesta qüestió cal tenir en compte que, des d'una perspectiva macroeconòmica, una reducció de les exportacions catalanes a Espanya, compensada per una reducció de les importacions catalanes d'Espanya pel mateix valor, no tindria efectes a curt termini ni sobre el nivell del PIB, ni sobre el saldo exterior de les dues economies. El que compta a curt termini a efectes macroeconòmics són les variacions en el saldo comercial amb Espanya, no les variacions en el volum total d'intercanvis⁶.

També cal destacar que en les economies modernes, molt interdependents, els efectes finals d'un canvi en una variable en altres variables són complexos. Al marge que les represàlies per motivacions no comercials es podrien veure replicades per l'altre costat, les interrelacions al llarg de la cadena de valor poden fer que els efectes nets siguin imprevisibles. Per exemple, es pot donar el cas que un productor català de cava importi el suro dels taps per a les seves botelles d'algun punt d'Extremadura, mentre que un fabricant de Rioja, al seu torn, importi el vidre d'una fàbrica situada al Baix Llobregat. Castigant la marca es castiga tota la cadena de valor i, de retruc, es produeix una penalització no desitjada de les pròpies exportacions al país

⁴ Una reducció de les compres espanyoles de Catalunya per l'efecte “renda disponible” no representaria cap pèrdua neta pels ciutadans catalans, ja que la reducció de les exportacions resultaria més que compensada per l'augment de la renda disponible i de la despesa dins de Catalunya. Potser és redundant insistir, però les balances comercials ni justifiquen ni compensen les balances fiscals, encara que estiguin relacionades pel circuit de la renda disponible, com tantes altres variables macroeconòmiques.

⁵ Sobre les conseqüències d'un possible boicot comercial dels consumidors i productors espanyols com a reacció a una hipotètica independència de Catalunya l'estudi de referència és el publicat per Modest Guinjoan i Xavier Cuadras (“Sense Espanya. Balanç econòmic de la independència”, Pòrtic, Barcelona 2011). Utilitzant la informació continguda a les taules input-output de Catalunya els autors arriben a la conclusió que en el pitjor dels casos els costos d'un possible boicot no superarien el 4 % del PIB català i, per tant, quedarien més que compensats per la desaparició d'un dèficit fiscal de l'ordre del 9,5 % del PIB durant els darrers cinc anys.

⁶ La disminució dels intercanvis bilaterals sí pot tenir un efecte negatiu a mitjà i llarg termini sobre el creixement de la productivitat a les dues zones, suposant que la disminució dels fluxos bilaterals no es veïés compensada per una diversificació geogràfica cap a altres economies.

que es vol castigar. Els boicots poden tenir un efecte “boomerang”, que els converteix en instruments poc efectius al servei d’objectius irracionals.

Tot això no treu que l’impacte dels boicots per a les empreses i els sectors directament afectats puguin ser puntualment molt importants, almenys durant els temps que triguin en accedir a mercats alternatius. El productes de gran consum amb marca o les entitats financeres amb arrel a Catalunya estarien particularment exposades. Per tant, són un cost a tenir en compte, encara que la seva incidència sobre l’economia en el seu conjunt sigui limitada –sobre tot a mitjà i llarg termini.

C) Com afectaria a les decisions d’inversió a curt termini?

El principal risc a curt termini és una possible contracció de les inversions empresarials –tant les de capital autòcton com les estrangeres– arran de la incertesa sobre el procés de transició cap a un Estat propi. Aquest risc es podria materialitzar si la percepció d’inseguretat jurídica davant d’una situació de bloqueig polític entre les dues parts arribés a ser prou intensa –que no té perquè ser necessàriament el cas– i afectaria negativament al conjunt de l’economia. Cal tenir en compte que la inversió empresarial té uns efectes multiplicadors importants sobre la renda i l’ocupació, que es traslladarien al PIB en el seu conjunt, amplificant l’impacte inicial. El fet que la inversió empresarial ja s’hagi reduït força com a conseqüència de la crisi no treu que es pugui reduït encara més en un escenari amb incerteses afegides.

En el límit, si la desconfiança empresarial arribés a provocar una retirada massiva de capitals, l’Estat espanyol se situaria més a prop de la insolvència i possiblement Europa acabaria assumint una posició mediatra entre les parts, per tal d’evitar la ruptura de la zona euro. Per altra banda, l’impuls sobre el nivell d’activitat a curt termini derivat de l’eliminació del dèficit fiscal seria més potent en un context contractiu, com el provocat per una caiguda de la inversió privada, que en plena fase expansiva, com ja s’ha explicat anteriorment.

D) Quin impacte tindria l’eliminació del dèficit fiscal sobre el perfil d’evolució del PIB?

La resposta breu és que si els recursos alliberats per l’eliminació del dèficit es destinessin íntegrament al consum –públic i/o privat– i/o a inversions amb rendiments decreixents,

l'impacte sobre la taxa de creixement del PIB pot arribar a ser nul o fins i tot negatiu en comparació amb la situació actual. En canvi, si almenys una part servís per finançar inversions productives –en capital físic, humà i tecnològic– amb una rendibilitat superior al cost d'oportunitat dels recursos utilitzats, milloraria el potencial de creixement econòmic a llarg termini.

Afirmar que la desaparició del dèficit fiscal pot representar un alça en la taxa de creixement del PIB català és postular un efecte d'ordre molt superior a qualsevol impacte a curt termini sobre el nivell del PIB. En concret, el factor que podria induir un augment permanent de la taxa de creixement seria un canvi en la composició de la demanda agregada derivada de la desaparició del dèficit que elevés la *taxa d'inversió*, o proporció entre la inversió productiva i el PIB.

L'existència d'una relació causal entre la taxa d'inversió i el creixement econòmic és una idea que ha passat per diferents fases en la història del pensament econòmic. Els economistes clàssics dels segles XVIII i XIX, per exemple, postulaven l'existència d'una relació causal unidireccional en la que l'estalvi determinava la inversió i la inversió el creixement. En canvi, els primers models de creixement neoclàssics apareguts a mitjans del segle XX, fins fa poc dominants en la literatura acadèmica, arribaven a la conclusió que, a llarg termini, la taxa de creixement d'un país ve determinada només per factors d'oferta (el progrés tècnic i el creixement demogràfic) i és independent de la taxa d'inversió.

La teoria neoclàssica del creixement econòmic es basa en la hipòtesi dels rendiments decreixents a la inversió en capital físic. Però una vegada s'admet la presència de diferents tipus de factors productius acumulables a més del capital físic, com per exemple el capital humà o l'acumulació de coneixement tecnològic, apareix la possibilitat de trencar la barrera dels rendiments decreixents. Aquesta possibilitat s'articula en les anomenades teories del creixement endogen, que en certa manera recuperen la visió clàssica del creixement en termes d'acumulació de capital (entenent per "capital" diferents tipus d'actius acumulables, tangibles o intangibles). Des d'aquesta perspectiva, augmentar la taxa d'inversió seria condició necessària però no suficient per elevar la taxa de creixement. També compta la qualitat de la inversió.

E) De que depèn que l'eliminació del dèficit fiscal serveixi per millorar el creixement potencial?

Depèn en gran part de la qualitat de les polítiques públiques, de fins a quin punt afavoreixin simultàniament l'estalvi i la inversió productiva. La contrapartida necessària de la inversió és l'estalvi, tant el que es genera dins del propi país com el que es pren prestat de l'estranger. A nivell agregat la taxa d'estalvi d'una economia es pot calcular com la diferència entre el valor del PIB i el valor del consum, privat i públic, expressada com a percentatge del PIB. Per tant, la taxa d'inversió és igual a la taxa d'estalvi (domèstic) més el saldo per compte corrent amb l'exterior (que és igual a l'estalvi que es capta de o s'envia a l'exterior). Suposant uns comptes amb l'exterior equilibrats –una hipòtesi raonable a llarg termini– la taxa d'inversió ha de ser igual a la taxa d'estalvi d'un país.

Traslladant aquests conceptes al cas concret de l'economia catalana observem que la taxa d'estalvi de l'economia catalana, de mitjana al llarg del període 2009-2011, és equivalent al 25,2 % del PIB català. En comparació, la taxa d'estalvi de la resta de l'Estat representa el 20,9 % del PIB espanyol sense Catalunya. En canvi, durant el mateix període, la inversió (formació bruta de capital) va representar un 21,8 % del PIB a Catalunya i un 23,6 % a Espanya (sense Catalunya). És a dir, la capacitat d'estalvi de l'economia catalana hauria estat en principi suficient per finançar tota la inversió al país amb recursos propis –sense dependre del finançament exterior– i utilitzar la diferència per reduir el deute (públic i/o privat) i/o prestar recursos a l'exterior. En el cas d'Espanya la situació és exactament la contrària.

L'explicació d'aquesta situació aparentment paradoxal és que la major taxa d'estalvi catalana no ha servit per finançar una major taxa d'inversió al propi país, sinó per alimentar el dèficit fiscal. Mentre que, per altra banda, una part dels recursos que permeten a la resta de l'Estat finançar una taxa d'inversió superior a la seva taxa d'estalvi prové, al seu torn, del dèficit fiscal català. La qüestió decisiva en clau de futur és com es gestionaria la disponibilitat sobre aquests recursos en un escenari amb Estat propi. O, amb altres paraules, com es pot transformar l'estalvi "forçós" que representa el dèficit fiscal en estalvi "desitjat" i aquest en inversió productiva.

F) Quins escenaris es poden imaginar a llarg termini?

Es possible imaginar diferents escenaris. Una possibilitat seria que amb l'Estat propi tant la taxa d'estalvi com la taxa d'inversió de l'economia catalana fossin similars a les registrades abans de l'Estat propi. És a dir, una taxa d'estalvi del 25,2 % del PIB i una taxa d'inversió del 21,8 % del PIB. La diferència amb la situació actual és que es tractaria d'un excés d'estalvi "desitjat", que es transferiria a la resta del món amb una doble contrapartida econòmica. Per un costat, milloraria la situació patrimonial amb l'exterior i, per l'altre, generaria un augment de les rendes pels actius propietat dels catalans en altres països. El saldo per compte corrent positiu de l'economia catalana es mantindria exactament igual que en l'actualitat com percentatge del PIB, però l'exportació d'estalvi a l'exterior serviria per augmentar el PNB (Producte Nacional Brut) català, cosa que no passa en l'actualitat. En aquest escenari l'eliminació del dèficit fiscal no tindria cap efecte sobre la taxa de creixement del PIB, només sobre el seu nivell i composició.

Una altra possibilitat seria que els recursos provinents de la supressió del dèficit fiscal es dediquessin enterament a finançar un major consum, reduint la taxa d'estalvi al mateix nivell de l'actual taxa d'inversió (21,8 %). En aquest cas l'actual superàvit comercial desapareixeria i tampoc hauria cap efecte, ni positiu ni negatiu, sobre la taxa de creixement.

Un tercer escenari –segurament el més desitjable– implicaria una distribució del "dividend fiscal" a parts iguals entre un major consum i un major estalvi públic. Al seu torn, aquest major estalvi públic es podria canalitzar en part a finançar una major inversió pública i destinar la resta a amortitzar part del deute públic existent i/o reduir la pressió fiscal, amb efectes positius sobre la prima de risc i la inversió privada. Si les taxes d'estalvi i d'inversió convergissin en un punt intermedi –per exemple, un 23 % del PIB– s'arribaria a un saldo per compte corrent equilibrat i compatible amb un augment potencial de la taxa de creixement –a condició que les inversions finançades amb els nous recursos fossin prou productives.

Finalment, el pitjor escenari seria aquell en que el "dividend fiscal" és enterament absorbit pel consum, fins al punt de reduir la taxa d'estalvi per sota de la taxa d'inversió, generant així un saldo per compte corrent estructuralment negatiu que posaria en risc la sostenibilitat del patró de creixement a llarg termini. De fet, un patró no gaire diferent al de l'economia espanyola d'aquests últims anys. En el límit, la reassignació de recursos cap al consum domèstic podria erosionar també la taxa d'inversió i deprimir el potencial de creixement per sota dels nivells actuals.

Quin escenari prevaldria eventualment amb la constitució d'un Estat propi a Catalunya és una qüestió oberta, que trobaria resposta en l'orientació de les polítiques públiques de futurs governs catalans. La fragilitat de l'actual sector públic català⁷ representa una pressió legítima per elevar el pes de la despesa pública –i en particular la productiva i la social– en relació al PIB. Resta per veure si la societat d'una Catalunya amb Estat propi seria també prou sensible a la necessitat de preservar els equilibris intergeneracionals, proveint incentius que estimulin l'estalvi i la inversió en el sector privat.

En conclusió: sense la detracció de la renda disponible que representa el dèficit fiscal, una economia catalana amb Estat propi tindria l'oportunitat d'augmentar el seu potencial de creixement a llarg termini i per tant més possibilitats d'arribar a formar part del grup d'economies de petita dimensió que encapçalen els rànquings internacionals de prosperitat i competitivitat arreu del món. Però a condició que el país faci les inversions necessàries. En cas contrari, no es pot descartar que l'economia catalana acabi replicant –a menor escala– el comportament estructuralment desequilibrat de l'economia espanyola. Quin escenari acabi predominant dependrà, sobretot, de la qualitat del marc institucional propi d'un nou Estat català.

G) Com afectaria la constitució de l'Estat propi als fluxos comercials bilaterals a llarg termini?

Bàsicament per la via del que es coneix com a “efecte frontera”. Fa referència a un conjunt de factors diferents de les barreres aranzelàries que faciliten les transaccions econòmiques entre regions d'un mateix estat i les dificulten entre diferents estats. Hi ha una abundant literatura acadèmica sobre aquesta qüestió, que va començar amb l'observació que les relacions comercials i financeres entre províncies canadenques eren molt més estretes que entre aquestes i els estats americans situats a similar distància geogràfica. Es va comprovar que aquest efecte subsistia fins i tot quan es tenien en compte les diferències de preus relatius entre les diferents zones.

Aquesta major “densitat” de les relacions econòmiques entre regions d'un mateix estat que entre diferents estats semblava especialment sorprenent en el cas específic de Canadà i els

⁷ Sobre aquesta qüestió es pot consultar el treball de Jordi Pons i Ramon Tremosa “El sector públic a Catalunya (1985-1998): una atrofia persistent?”, a l'obra col·lectiva *Catalunya, societat massa limitada*, Angle Editorial.

Estats Units, perquè es tracta d'una de les fronteres més permeables del món, sense barreres significatives de tipus aranzelari, lingüístic, geogràfic o institucional. Més endavant, es va demostrar que aquest efecte també es produïa dins de la Unió Europea, però d'una forma asimètrica. Així, era poc significatiu entre Àustria i Alemanya, per exemple, però era clarament evident entre Itàlia i Àustria.

En el cas de la Península Ibèrica observem l'efecte frontera en el fet que les relacions comercials i financeres entre Catalunya i la resta de l'Estat espanyol són molt més intenses que entre Espanya i Portugal –malgrat que el PIB de les dues zones perifèriques de la península és similar i estan integrades dins d'una mateixa unió econòmica i monetària. Si l'efecte frontera que ara s'observa entre Espanya i Portugal es reproduís a l'est peninsular pel sol fet de la constitució d'un Estat propi a Catalunya, abans que podés ser compensat per una diversificació comercial cap a altres zones geogràfiques, podria arribar a tenir efectes molt negatius sobre el potencial de creixement a les dues zones. En concret, una reducció no compensada dels fluxos bilaterals per motius no estrictament econòmics limitaria les possibilitats d'especialització i els guanys de productivitat als dos costats de l'Ebre⁸.

H) Fins a quin punt pot arribar a ser important l'efecte frontera?

Entre els factors que originen l'efecte "frontera" els experts destaquen l'existència de barreres no aranzelàries –tècniques, per exemple– i, sobretot, lingüístiques i culturals. A diferència dels boicots, que poden tenir efectes significatius a curt termini, però tendeixen a esvaïr-se a llarg, els ponts humans, lingüístics i culturals que faciliten les relacions econòmiques entre els residents a diferents zones geogràfiques són el fruit d'una història compartida i no apareixen ni desapareixen per decret. Les barreres no aranzelàries de caràcter tècnic tampoc apareixen *per*

⁸ Àngel de la Fuente y José V. Rodríguez Mora ("Las cuentas de la lechera", El País, 24/9/12) quantifiquen el possible impacte de l'efecte frontera en el cas de Catalunya i Espanya. Sota la hipòtesi de que la relació comercial entre els dos nous països fos similar a la que existeix entre Espanya i Portugal, la reducció dels fluxos comercials bilaterals podria suposar una reducció del PIB català del 9%. El professor Pol Antràs, en un intercanvi epistolar amb Rodríguez Mora al blog d'economia "Nada es Gratis", considera aquesta xifra excessiva i aporta arguments crítics en contra. Veure: José V. Rodríguez Mora ("Portugal, España, Cataluña. Amics per sempre") i Pol Antràs ("La desagradable –pero errònea– aritmètica de la independència") a www.fedeablogs.net/economia.

se amb la constitució d'un Estat propi –sinó que són el resultat de polítiques deliberades amb ànim proteccionista.

És de suposar que els lligams individuals, familiars, lingüístics i culturals entre Catalunya i Espanya no es trencarien de cop l'endemà de la constitució d'un Estat propi a Catalunya, i continuarien sent més forts que entre Espanya i Portugal durant un temps indefinit. Per tant, no és previsible que un Estat propi a Catalunya desencadeni un efecte frontera comparable al que existeix entre Espanya i Portugal, almenys a curt i mitjà termini. A més llarg termini, la diversificació cap a altres zones geogràfiques compensaria un hipotètic afebliment dels vincles entre les dues zones, que en qualsevol cas no té perquè ser una conseqüència necessària d'una nova relació política bilateral entre Catalunya i Espanya dins l'espai econòmic europeu.

Indirectament relacionat amb l'efecte frontera estan les conseqüències del rol dels estats com a contractants de béns i serveis proveïts pel sector privat. Amb la constitució d'un Estat propi a Catalunya hi ha el risc que les administracions públiques a cada banda de l'Ebre adoptin polítiques de compres, contractacions i concessions que a la pràctica resultin discriminatòries per a les empreses de l'altre banda. Tractant-se de decisions deliberades que obeeixen a un pla, més que a impulsos emocionals com els boicots, a la llarga podrien tenir efectes més perillosos. És un risc a evitar, ja que perjudicaria clarament la competitivitat a les dues zones.

1) L'efecte frontera més enllà dels fluxos comercials

Més enllà dels fluxos comercials, l'efecte frontera pot tenir efectes igualment importants pel que fa a la mobilitat professional i laboral. De fet, l'escassa mobilitat de treballadors i professionals entre països europeus, que contrasta amb l'elevada mobilitat als Estats Units, genera dubtes de fins a quin punt la UEM es pot considerar una zona monetària òptima. En aquest sentit, els futurs governs d'un nou Estat català farien bé en adoptar polítiques decididament pro-actives per fer de Catalunya un pol d'atracció del millor talent d'arreu del món –començant pel país més proper per raons històriques i culturals. El futurs governs catalans també farien bé en evitar la proliferació de barreres no aranzelàries de qualsevol tipus que puguin dificultar les relacions econòmiques amb qualsevol país del món –de nou començant pel veí més proper. Fins i tot quan són els altres països els que decideixen aplicar-les unilateralment.

De fet, el veritable risc per a Catalunya seria deixar passar l'oportunitat d'un Estat propi per diluir en la mesura del possible l'efecte "frontera" amb altres països europeus. Catalunya comparteix amb Espanya un mateix dèficit en competències lingüístiques i també alguns hàbits culturals –com per exemple els horaris laborals– poc homologables amb la resta d'Europa. Un dels principals actius dels petits països europeus que poden servir d'exemple a Catalunya –com Holanda, Suïssa o Dinamarca– és la seva permeabilitat a altres llengües i cultures europees –i en especial el domini generalitzat de l'anglès. Malgrat l'adhesió poc qüestionada a la idea d'una Catalunya tradicionalment més europeïsta que la resta de la península, persisteix una relació de proximitat cultural que fa de l'Ebre una frontera molt més franquejable que els Pirineus –i no només en sentit geogràfic. L'assoliment d'un Estat propi no hauria d'eleva les barreres per un costat, però definitivament hauria de contribuir a reduir-les per l'altre.

2.3. Impacte al sector públic

La constitució d'un Estat propi a Catalunya planteja dos tipus de qüestions pel que fa al sector públic:

- a) Sobre la posició fiscal del nou estat, o fins a quin punt els ingressos derivats de la desaparició del dèficit fiscal compensarien les despeses necessàries per a finançar les estructures d'estat.
- b) Sobre la distribució patrimonial (actius i passius) entre els dos estats i com afectaria el nivell d'endeutament del nou estat català.

Una tercera qüestió tant o més rellevant, però que no serà tractada extensivament en aquest document, fa referència als possibles guanys d'eficiència i qualitat de servei en l'administració pública catalana amb un Estat propi. L'actual administració de la Generalitat ha reproduït en gran part el mateix model burocràtic de l'administració de l'Estat i cal preguntar-se perquè amb un Estat propi les coses serien diferents. L'Estat propi és una oportunitat per assumir la responsabilitat de fer les coses millor, no un benefici assegurat. Per aquest motiu fora bo plantejar-se perquè aquesta oportunitat no s'ha aprofitat fins ara, quan ja es disposava de competències per fer-ho.

A) Milloraria la posició fiscal de la Generalitat amb un Estat propi?

A llarg termini, sí. Es pot discutir en quina mesura, però el signe del canvi és indiscutible en la mesura que és la contrapartida a la desaparició d'un dèficit fiscal estructural, i que el cost de les estructures d'estat està implícit d'alguna manera en el càlcul d'aquest dèficit amb la metodologia del "flux del benefici". (Aquesta conclusió en vàlida en el mateix grau pels comptes de la Seguretat Social –pensions i cotitzacions socials– que també estan inclosos en el càlcul del dèficit fiscal amb el conjunt del sector públic central.)

A curt termini depèn de la fase del cicle en que es produeixi la desaparició del dèficit fiscal, ja que aquest augmenta en les fases expansives i disminueix en les recessives. (És per aquest motiu que per calcular el dèficit estructural es "neutralitza" el valor observat segons la situació de dèficit/superàvit de l'Estat).

L'important és la posició fiscal a llarg termini, si bé caldria tenir en compte en quina fase del cicle es comença a produir una eventual reducció/eliminació del dèficit, per tal d'ajustar adequadament les previsions pressupostàries de l'exercici que es tracti.

B) Fins a quin punt milloraria?

Depèn de quines siguin les estructures que finalment es considerin part constituent de l'Estat propi i de fins a quin punt s'elimini el dèficit fiscal –són qüestions associades. El dèficit fiscal segons la metodologia del "flux de benefici" ja recull el cost dels serveis que el sector públic central presta a Catalunya, tant pels serveis que l'Estat espanyol presta físicament a Catalunya, com per aquelles altres funcions que no es poden assignar territorialment però que es considera que beneficien en proporció als ciutadans de Catalunya (serveis comuns de l'Estat, com la defensa o el servei diplomàtic, o la càrrega del deute públic, que és la contrapartida al cost de serveis prestats i finançats amb emissió de deute).

Per donar un ordre de magnituds, el valor del dèficit fiscal segons el flux del benefici i neutralitzat pel cicle econòmic va ser d'un 5,7 % del PIB català de mitjana al llarg del període 2006-2009⁹. Per tant, aquest seria el guany mínim a llarg termini pel sector públic català si una

⁹ Càlculs del Departament d'Economia i Coneixement de la Generalitat de Catalunya ("Resultats de la balança fiscal de Catalunya amb el sector públic central 2006-2009", Monografies Número 14, 2012.

Catalunya amb Estat propi reproduís a escala totes les funcions que assumeix actualment el sector públic central més el cost dels serveis que presta directament a Catalunya.

Aquesta xifra representa un guany mínim perquè no sembla justificat que Catalunya assumís a escala totes les funcions del sector públic central que ara contribueix a finançar. En alguns casos perquè ja té les competències corresponents i en altres perquè potser no tindria sentit (un exèrcit a escala?). Per tant, hi ha marge perquè les estructures d'estat siguin menys oneroses del que són actualment a l'Estat espanyol¹⁰. Per altra banda, també és cert que en alguns casos on les economies d'escala són prominents el nou Estat català hauria d'afrontar uns costos superiors¹¹, però és improbable que aquest efecte cancel·lés l'anterior.

C) Com es repartirien els actius i els passius de l'actual Estat espanyol?

No hi ha fórmules pre-determinades. A la pràctica influirà molt la negociació –i les condicions en que aquesta tingui lloc. Però és possible oferir algunes pautes basades en principis d'equitat, per donar una idea de la càrrega addicional que representaria al nou estat.

Pel costat dels passius, l'any 2011 el deute públic de l'ACE (Administració Central de l'Estat) va arribar a 559.685 milions d'euros. Si Catalunya assumís una part en proporció a la seva població (16,1 %) això significaria 90.109 milions (un 45 % del PIB català). El mateix any la Generalitat acumulava un deute propi de 42.239 milions (un 21,1 % del PIB). Sumant les dues quantitats s'arriba a un 66,1 % del PIB, un nivell significativament inferior al 87,2 % registrat de mitjana als països de la zona euro el 2011.

¹⁰ Les professores Núria Bosch i Marta Espasa ("Viabilitat de Catalunya com a Estat. Anàlisi de la Hisenda Pública", Fundació CatDem) obtenen saldos considerablement més positius de la diferència entre ingressos i despeses addicionals pel nou estat català (amb variacions significatives segons la fase del cicle econòmic). Per calcular les despeses addicionals que representaria la construcció d'un estat propi les autores identifiquen partida per partida dels pressupostos públics les competències que ara romanen al sector públic central i que al seu criteri hauria d'assumir el nou Estat català. A continuació estimen els costos de cada una d'aquestes partides en un context d'estat propi, en base a l'estructura actual de despeses del sector públic central (inclosa la Seguretat Social).

¹¹ Els professors Ángel de la Fuente i José Vicente Rodríguez Mora ("Las cuentas de la lechera", El País, 24/9/12) ponderen els serveis subjectes a importants economies d'escala (cas de les representacions diplomàtiques, per exemple) o en els que l'Estat disposa d'una informació que no tindria la Generalitat (cas de l'Agència Tributària). Descomptant tots aquests efectes rebaixen el guany net per al nou estat propi a un 4,2 % del PIB català amb dades de l'any 2009 (la xifra comparable seria el 5,8 % que va representar el dèficit fiscal segons el flux del benefici i neutralitzat pel cicle).

De la xifra anterior caldria descomptar la participació de Catalunya en els actius, que són la contrapartida als passius. Es poden considerar tant els actius financers com els físics. Pel que fa a aquests últims (que són el resultat acumulat de les inversions finançades amb deute) l'IVIE (Institut Valencià d'Investigacions Econòmiques) estima el valor de l'estoc de capital net que és titularitat de totes les administracions públiques que integren l'Estat espanyol en 610.764,1 milions de l'any 2005 (últim amb dades disponibles). Suposant que aquests actius es reparteixen entre administracions públiques en la mateixa proporció que els passius, a l'Administració Central de l'Estat li correspondrien 321.261,9 milions (el 52,6 %), un 35,3 % del PIB espanyol el 2005. D'aquesta quantitat, un 16,1 % (51.723,2 milions) correspondria a Catalunya en cas de separació (perquè ha contribuït a finançar-la com a mínim en proporció a la població) el que representaria un 30,4 % del PIB català del 2005.

A aquesta quantitat se l'hi hauria de restar el valor dels actius físics propietat de l'ACE que ja estan ubicats en territori català i la diferència, si fos positiva, descomptar-la de la fracció del deute públic de la que es faria càrrec el nou estat català. Cal tenir en compte que, segons l'IVIE, el valor de tot l'estoc net de capital públic existent a Catalunya, corresponent a totes les administracions públiques (central, autonòmica i local), era de 80.177,9 milions –un 13,1 % del total de l'Estat. Aplicant la mateixa regla comentada al paràgraf anterior i suposant que el 52,6 % correspon a l'Estat (molt probablement una considerable sobreestimació) resulten 42.173,6 milions: 9.549,6 per sota dels 51.723,2 milions que correspondrien a Catalunya i un 5,6 % del PIB català. Restant aquest percentatge del 66,1 % anterior el valor total del deute d'un futur Estat propi quedaria reduït al 60,5 %.

Faltarien per computar els actius financers. Segons dades del Banc d'Espanya el valor de tots els actius financers de l'ACE (efectiu i dipòsits, accions, préstecs i altres comptes pendents de cobrament) pujava a 283.528 milions d'euros el 2011. Un 16,1 % d'aquesta quantitat representa 45.648 milions o un 22,8 % del PIB català el 2011. És discutible quins són els actius financers que entrarien a formar part de la negociació, però és evident que almenys una part s'hauria de tenir en compte i que es reduiria encara més el valor total del deute públic del que s'hauria de fer càrrec el nou Estat català.

D) Una Catalunya amb Estat propi seria més solvent que en l'actualitat?

Per fer valoracions de futur cal tenir en compte que els nivells de deute de totes les administracions públiques de l'Estat espanyol estan augmentant ràpidament. Per tant, uns càlculs fets amb xifres de l'any 2011 podrien tenir poc a veure amb la situació en el moment que es produeixi la constitució de l'Estat propi.

Tot i així, la conclusió final es pot considerar robusta a possibles canvis d'escenari, en la mesura que el que realment importa són dues coses. Primer, l'existència d'un superàvit garantit en els comptes públics del nou estat, que al seu torn comporta una tendència descendent del nivell acumulat de deute. Segon, el principi d'equitat, que requereix tenir en compte tant els actius com els passius en un eventual repartiment del patrimoni de l'Estat espanyol.

En conclusió: és pot afirmar que una Catalunya amb Estat propi tindria una posició fiscal significativament millor que en l'actualitat –fins i tot suposant que el cost per càpita de les estructures del nou Estat català fos el mateix que el cost per càpita del sector públic central a Espanya (inclosa la Seguretat Social). A més, si el repartiment d'actius i passius es decideix d'acord amb principis d'una mínima equitat, el nou Estat català naixeria amb un nivell d'endeutament suportable. El que és dubtós es que el sector públic català pugui continuar sent sostenible i solvent amb la situació actual.

2.4. Impacte al sector privat

Com més intens és el grau d'interdependència econòmica entre dos territoris, més sentit té la seva integració o coordinació política. L'experiència recent de la Unió Econòmica i Monetària Europea mostra fins quin punt és incompatible avançar en la integració econòmica sense una major integració política. Un grau elevat d'interdependència entre dues economies reclama un grau igualment elevat d'harmonització dels marcs institucionals i de coordinació de les polítiques públiques. Això fa que ens preguntem quin és realment el grau d'interdependència de les economies catalana i espanyola i, des d'aquest punt de vista, fins a quin punt estaria justificada la separació política.

Per altra banda, el estats nacionals no són neutrals en la configuració de l'activitat econòmica. Fins i tot en el context de la Unió Europea el seu àmbit d'incidència continua sent molt important i pot afectar de forma diferent a diferents territoris i sectors econòmics. Així, la pèrdua de pes econòmic i empresarial de Catalunya en el context de l'Estat espanyol durant els últims anys segurament no és aliena a determinades polítiques planificades i executades des del sector públic central, especialment però no només en l'àmbit de les infraestructures. Encara que no siguin la causa única ni principal. Quan el problema és estructural, l'Estat propi pot arribar a ser l'únic instrument efectiu per evitar la subordinació a un poder central que no té prou en compte els interessos de l'economia catalana.

A) Quin és el grau d'interdependència de les economies catalana i espanyola?

L'instrument més precís per copsar el grau d'interdependència de les dues economies són les TIO (Taules Input-Output) elaborades per Idescat (Institut d'Estadística de Catalunya) que especifiquen les interrelacions de l'economia catalana dins de sí mateixa i amb l'exterior. Segons les TIO de l'any 2005 Catalunya va exportar béns i serveis a l'estranger per valor de 54.947,5 milions d'euros i a la resta de l'Estat per valor de 64.204,7 milions. Aquests valors representen un 30,4 % i un 35,5 % del PIB català de l'any 2005 (180.729,4 milions), respectivament. La diferència (un 34,1 %) és la part del PIB que es queda en territori català. Per altra banda, Catalunya importava de l'estranger per valor de 65.167,8 milions i de la resta de l'Estat per valor de 45.475,3 milions –un 36,1 % i un 25,2 % del PIB, respectivament– posant de manifest un elevat saldo comercial positiu per aquell any amb la resta de l'Estat, equivalent al 10,4 del PIB, i un dèficit del 5,6 % amb l'estranger.

Sense Catalunya, l'economia espanyola seria una economia menys exportadora i oberta a l'exterior. Però sense el mercat espanyol l'economia catalana també apareix com una economia més tancada del que realment és. L'any 2011 les exportacions catalanes de béns i serveis destinades a l'estranger van representar l'1,5 % de les exportacions totals dels estats de la UE-15 (entre ells i fora de la UE-15), un percentatge inferior al que representa el PIB català en el conjunt de la UE-15 (un 1,7 %). Si només es prenen les exportacions a l'estranger el seu pes en el PIB català de 2011 és del 36,2 %, inferior al 42,1 % de mitjana al conjunt de la UE-15.

Suposant que les exportacions de béns i serveis a la resta de l'Estat haguessin mantingut la mateixa proporció en relació al PIB que la registrada a les TIO de 2005, el pes de totes les exportacions catalanes (a l'estranger i a la resta de l'Estat) augmentaria fins representar el 3,2 % del total de la UE-15, molt per damunt del seu pes en el PIB europeu. El grau d'obertura exterior (mesurat per les exportacions totals com a percentatge el PIB) passaria al 78,4 %, proper al 83,6 % d'un país tradicionalment tan obert a l'exterior com Holanda.

És a dir: Catalunya compensa una menor obertura comercial a la resta del món del que li correspondria pel seu PIB amb una major obertura a l'economia espanyola del que també li correspondria pel seu PIB, però en conjunt està tan oberta a l'exterior com l'economia holandesa. Aquesta obertura asimètrica cap a l'exterior posa a la vegada de manifest un grau molt elevat d'interdependència econòmica entre Catalunya i Espanya, superior al que existeix amb la resta d'Europa en el seu conjunt.

B) Quina ha estat la tendència els últims anys?

Els arguments anteriors estan basats en les xifres disponibles per a l'any 2005 i per tant cal preguntar-se com ha canviat la situació els últims anys. Les dades disponibles del comerç de béns (no inclou serveis) entre Catalunya i Espanya ens indiquen que el pes que representen les exportacions catalanes a l'estranger han anat guanyant pes en comparació amb les vendes a Espanya, fins al punt de superar-les per primera vegada l'any 2010¹². Aquesta tendència es va accentuar l'any 2011 (52,9 % a l'estranger i 47,1 % a Espanya) i en part s'explica per la davallada del mercat domèstic a Espanya, que estimula a les empreses catalanes a buscar mercats alternatius a la resta del món. En qualsevol cas, les dades del comerç de béns català mostren una dependència del mercat espanyol encara molt més gran del que li correspondria pel seu PIB.

¹² Vegeu la nota publicada el juliol del 2012 pel Departament d'Economia i Coneixement de la Generalitat amb el títol "Sector exterior català: Evolució del comerç amb Espanya", a partir de dades elaborades per Idescat i DATACOMEX.

Per altra banda, en una enquesta recent de la Cambra de Comerç de Barcelona (octubre de 2012) a una mostra representativa del teixit empresarial català, que inclou tots els sectors econòmics, es preguntava a les empreses sobre els percentatges de la seva facturació que provenien de Catalunya, resta de l'Estat espanyol i estranger. Pel conjunt de la mostra, excloent les microempreses (menys de 10 treballadors), la resposta va ser que el 57 % eren vendes a l'interior de Catalunya, el 26 % a la resta de l'Estat i el 16 % a l'estranger. Les grans empreses (a partir de 250 treballadors) eren les que més venien a la resta de l'Estat (37 %) i les PIMES les que més exportaven a l'estranger (17 %).

Aquests resultats no són directament comparables amb els que s'obtenen amb les TIO, perquè a l'enquesta estan formulats com a percentatge de la facturació (que inclou els consums intermedis) i els que publica Idescat s'expressen en relació al VAB (que els exclou). Tampoc són comparables amb els ja comentats sobre el comerç de béns, perquè l'enquesta de la Cambra inclou també als serveis. Però la conclusió a retenir de totes aquestes fonts és coincident: les empreses catalanes, en el seu conjunt, destinen una part encara molt significativa de les seves vendes a la resta de l'Estat espanyol, encara que aquesta situació pugui estar canviant al llarg dels últims anys en favor de les exportacions a l'estranger.

C) És compatible una elevada interdependència econòmica amb la sobirania política?

L'elevada interdependència econòmica entre Catalunya i Espanya és un fet que canviarà només gradualment al llarg del temps. És fruit d'una història compartida que ha creat uns lligams personals, lingüístics i culturals que no desapareixeran automàticament amb la constitució d'un Estat propi. Són nombroses les empreses espanyoles de totes les dimensions que operen a Catalunya, com són igualment nombroses les catalanes que fabriquen o venen a la resta de l'Estat. Totes aquestes empreses es beneficien d'un marc regulatori i normatiu relativament homogeni que els permet operar amb una facilitat (o dificultat) similar als dos costats de l'Ebre –amb més facilitat i amb menys barreres que amb altres països europeus, tot i l'existència d'un mercat únic.

Si amb l'Estat propi augmentessin les barreres no aranzelàries de qualsevol tipus entre els dos territoris això suposaria un cost afegit per a les empreses i una pèrdua de valor econòmic pel conjunt de la societat. Per altra banda, hi hauria moltes àrees on les empreses es beneficiarien

d'una actuació coordinada entre els dos estats per dur a terme projectes d'interès compartit (com les infraestructures). En canvi, en altres àrees (per exemple la fiscal) la competència entre els estats podria ser positiva dins dels límits que marqui la regulació europea.

En conclusió: la interdependència econòmica no exclou *per se* la sobirania política, però és un argument de pes per recomanar una vinculació especial entre dos estats amb uns teixits empresarials profundament imbricats –un punt d'inspiració podria ser la relació especial entre països escandinaus dins de l'àmbit europeu, encara que la idiosincràsia ibèrica no sigui especialment propícia a les actituds cooperatives dels nòrdics.

Finalment, l'Estat propi és també una oportunitat per accelerar el canvi gradual en l'orientació del comerç exterior català, que s'hauria de dirigir amb més intensitat als països que representen una major quota del mercat mundial i tenen un major potencial de creixement. Però aquesta diversificació dels fluxos comercials cap a altres països no té perquè implicar una disminució dels fluxos bilaterals entre Catalunya i Espanya en termes absoluts. El que requereix és un creixement diferencialment positiu de les exportacions dirigides a països tercers.

D) L'Estat propi com a instrument per superar la subordinació econòmica

Històricament, Madrid ha representat el poder polític a Espanya i Catalunya el poder econòmic. Aquest antic equilibri va deixar d'existir fa temps. Madrid representa ara la principal concentració de poder polític i econòmic de la península. Catalunya, en canvi, ha perdut pes econòmic a Espanya i ha disposat d'una quota de poder polític insuficient per posar en qüestió el concepte d'una Espanya radial que gravita al voltant de Madrid. L'economia catalana ha perdut pes en termes de PIB però, sobretot, l'ha perdut en capacitat d'influència i d'atracció de seus empresarials, que en molt casos tenen tendència a situar-se prop del principal centre de poder polític.

La comparació entre Catalunya i Madrid s'ha tornat fatigant per reiterativa. Però és important tenir present que representen dos sistemes econòmics i empresarials diferents, en alguns casos complementaris i en altres antagònics. Durant el període d'expansió econòmica que va de la integració en la UEM fins l'any 2008 el model econòmic impulsat pel crèdit i orientat preferentment a la demanda interna va generar rèdits suficients per a una gran majoria

d'empreses i sectors econòmics, a Espanya i a Catalunya. Madrid va continuar augmentant el seu pes en el conjunt, però també Catalunya es va beneficiar d'uns ritmes de creixement extraordinàriament elevats a la resta de l'Estat.

Amb la crisi aquest panorama ha canviat. El crèdit ja no flueix com abans i les pimes, incloent les industrials i exportadores, són les principals afectades. La única possibilitat de sortida de la crisi per bona part del teixit empresarial català són els mercats estrangers, però les reformes i les inversions que permetrien a les empreses ser més competitives fora no sempre es van fer quan es disposava dels recursos. En particular, les inversions del sector públic central han estat en ocasions poc justificables amb criteris estrictes de racionalitat econòmica, sovint en detriment de les necessitats del teixit econòmic i empresarial català¹³.

En aquest mateix estudi s'ha constatat que el percentatge que representa Catalunya en l'estoc de capital públic (principalment infraestructures) del conjunt de l'Estat és del 13,1 %, molt inferior al pes que representa en termes de població o PIB. I aquesta situació no sembla en camí de corregir-se, quan s'observa que els darrers sis anys (període 2006-2011) el Ministeri de Foment ha invertit a Catalunya sistemàticament per sota del seu pes econòmic en termes de PIB –amb independència del que pugui establir l'Estatut de Catalunya, que és llei orgànica a l'Estat espanyol.

Sumar motius al "memorial de greuges" per la política d'inversions de l'Estat a Catalunya no ha ajudat a solucionar el problema i ha elevat el grau de frustració col·lectiva. Però en realitat la qüestió més decisiva no és el que gasta o deixa de gastar un determinat ministeri en tal o qual regió. La qüestió és qui decideix el model territorial i en benefici de qui. Concretament, qui decideix el model aeroportuari i com aquesta decisió afecta al potencial de creixement de l'aeroport del Prat. O qui controla la gestió dels ports arreu de l'Estat espanyol i com afecta les estratègies dels ports de Barcelona i Tarragona en un mercat global. O qui estableix les prioritats de les grans vies de transport a la península i com afecten la connectivitat de Catalunya amb l'exterior.

Reclamar un Estat propi és plantejar, de poder a poder, un nou equilibri entre les diferents necessitats econòmiques d'una realitat peninsular diversa i complexa. Si disposés de

¹³ El professor Germà Bel ho posa de manifest d'una manera tan pedagògica com rigorosa al seu llibre "Espanya, capital París" (Edicions La Campana, premi 2011 de la Societat Catalana d'Economia).

competències plenes pel que fa a la planificació, finançament i gestió de les infraestructures Catalunya tindria l'oportunitat d'accelerar els projectes que l'haurien de permetre competir en peu d'igualtat amb altres zones econòmiques, i desenvolupar tot el potencial de connectivitat amb l'exterior que representa la cadena logística que articula el port i l'aeroport amb la xarxa viària i ferroviària. Catalunya competiria amb Espanya i França per ser porta d'entrada d'Àsia a Europa, però també s'hauria de coordinar i cooperar amb aquests països en un marc d'especialització d'àmbit europeu. Els efectes sobre la competitivitat del teixit empresarial català d'una política d'infraestructures més racional i eficient, posada al servei de l'economia catalana, poden arribar a ser molt significatius. Fins al punt de ser un dels principals arguments en favor d'un Estat propi, en el que la capital ja no fos "París".

La sobirania política no és la única forma possible de solucionar la crònica insuficiència de la política d'infraestructures de l'Estat a Catalunya. Com tampoc és la única solució imaginable per solucionar el problema d'un dèficit fiscal excessiu. Però altres solucions teòricament possibles només poden ser una alternativa realista quan existeix una base de confiança sòlida entre les parts, que és el s'ha anat perdent amb els anys.

3. CONCLUSIÓ FINAL

El projecte d'una Catalunya amb Estat propi dins de la Unió Europea implica riscos econòmics significatius a curt termini –sobretot els derivats d'un possible augment de la percepció d'inseguretat jurídica durant el període transitori– però a més llarg termini representa una oportunitat per dur a terme unes polítiques públiques millor finançades i més ajustades als interessos específics de Catalunya.

L'anàlisi que s'ha presentat serveix per identificar amb una certa objectivitat els riscos i les oportunitats des d'un prisma econòmic. Amb un Estat propi que fos prou àgil i eficient Catalunya tindria més possibilitats d'esdevenir una més en el grup de petites economies altament competitives que sistemàticament encapçalen els rànquings mundials de llibertat i prosperitat. Però només a condició que els recursos procedents del "dividend fiscal" s'apliquin a fer les inversions necessàries, en capital físic, humà i tecnològic, que el país necessita. Que s'aprofiti o no aquesta oportunitat dependrà en gran part de la qualitat del marc institucional que emergeixi amb el nou estat.

Una Catalunya amb Estat propi dins de la UE tindria raons per afrontar el futur amb confiança, però al mateix temps hauria d'evitar caure en l'autocomplaença. Al llarg de l'anàlisi s'ha posat de manifest que la solució definitiva al dèficit fiscal és un pas important però no suficient per garantir un futur millor per a l'economia catalana. En canvi, una economia espanyola sense l'aportació que fa actualment Catalunya trobaria d'entrada majors dificultats, però també tindria un incentiu més fort per reformar radicalment l'actual marc institucional i de govern.

Una de les qüestions que l'estudi posa clarament en evidència és fins a quin punt l'economia catalana estaria en millor disposició d'afrontar per sí mateixa el repte de la viabilitat dins de l'euro, en comparació amb una economia espanyola sense l'aportació de Catalunya. Això fa preveure un període d'adaptació al nou *statu quo* més o menys llarg i sota supervisió europea, amb concessions econòmiques i polítiques bilaterals, per tal de facilitar la continuïtat conjunta dels dos territoris en la UEM. Al marge del resultat final d'aquest procés, és important destacar que per a l'Estat espanyol posar traves a l'economia catalana i continuar dins de l'euro no és una opció. En canvi, assumir la legitimitat de la demanda que se li planteja des de Catalunya pot ser un revulsiu per accelerar els canvis institucionals que Espanya necessita.

Per a Catalunya el canvi institucional representa una necessitat encara més urgent. No només pel fet que el Govern de la Generalitat hagi de suportar una situació fiscal difícilment sostenible, quan al mateix temps Catalunya manté un dèficit fiscal excessiu amb la resta de l'Estat. Una raó encara més fonamental és que Catalunya –com Espanya– s'ha de poder dotar dels instruments polítics adequats que li permetin alliberar tot el potencial de la seva economia productiva. En cas contrari, ni Catalunya ni Espanya tenen un futur clar dins de la zona euro a llarg termini.

El repte que des de Catalunya es planteja a Espanya és el d'un canvi de model institucional i econòmic profund. Si Espanya assumeix el repte, les interdependències entre els dos territoris poden arribar a ser més fructíferes que en l'actualitat, en tant que desitjades i positives per a les dues parts. Assumint aquest repte l'economia espanyola es transformaria també profundament, cap a un nou model on l'estat passi a ser un instrument més eficient per facilitar la creació de valor, i no només per influir en la seva distribució.

Finalment, cal insistir –com ja es deia a la introducció– en que la decisió sobre la sobirania d'un poble no es pot limitar a l'àmbit econòmic. L'Estat propi no representa uns beneficis assegurats als que es poden contraposar uns costos inevitables. El que ofereix l'Estat propi és

la responsabilitat com a país d'afrontar els riscos i aprofitar les oportunitats en un entorn incert, reconeixent com a propis els èxits i els fracassos col·lectius. Assumir aquesta responsabilitat té un valor, però és un valor subjectiu, vinculat a la consciència de formar part d'un mateix poble, no el resultat d'una anàlisi cost-benefici.

La funció natural de les anàlisis d'impacte és acotar els riscos i les incerteses associades al projecte, amb informació i amb transparència. Aportant arguments fonamentats i contrastables que puguin ser validats o rebutjats en el debat públic. En particular, les anàlisis que provenen d'institucions plurals i de prestigi poden contribuir a clarificar els escenaris, facilitant que les estratègies empresarials i les decisions d'inversió es vagin produint amb la màxima fluïdesa possible, sense interferir ni ser interferides excessivament pels processos polítics. Aquesta és la funció de l'anàlisi continguda al document que es presenta, i és especialment important si la transició cap a un nou *statu quo* s'acaba dilatant en el temps.

Per altra banda, és inevitable que la qüestió econòmica entri –ja ha entrat– en campanya¹⁴. I que els raonaments econòmics s'utilitzin –legítimament– amb l'objectiu de sumar o restar voluntats als diferents projectes polítics. Reconeixent aquesta realitat, el document tracta de situar els factors econòmics en el seu context, evitant plantejar-los en forma d'arguments inapel·lables, en favor o en contra de la independència. Ni la única solució imaginable al dèficit fiscal és la independència, ni els costos de la transició cap a l'Estat propi, per elevats que siguin, superarien els beneficis potencials per a futures generacions. Al final tot depèn d'un judici de valor polític, però és desitjable que sigui un judici ben informat.

El que és inapel·lable és la voluntat d'un país, lliurament expressada a les urnes, per decidir col·lectivament el seu propi destí. La resta són interessos particulars, legítims i defensables, però que en última instància han de restar subordinats a l'interès general, encarnat per la voluntat majoritària del poble de Catalunya.

¹⁴ Una enquesta realitzada recentment a Escòcia va posar de manifest fins a quin punt els arguments econòmics poden decantar la balança: dos terços dels enquestats votarien sí a la independència si els hi suposava 500 lliures més anuals, o no si els hi suposava 500 lliures menys. Per altra banda, l'enquesta també fa evident que una part de la població estaria disposada a pagar un preu per assolir la independència, mentre que una altra part el pagaria per evitar-la.